

УДК 378.014.6:502/504

Лико Д. В., д.с.-г.н., професор, Лико С. М., к.с.-г.н., доцент,
Деркач О. А., викладач (Рівненський державний гуманітарний
університет, м. Рівне)

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ-ЕКОЛОГІВ В УМОВАХ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

Якість підготовки фахівців-екологів забезпечується згідно з Міжнародними освітніми програмами, до яких долучилася Україна. Підвищенню якості вищої освіти і конкурентоспроможності випускників передують впровадження кредитно-трансферної системи. Вона здійснюється за допомогою адаптованих форм навчання – це активна індивідуальна та групова робота студентів, ІНДЗ, довгострокові самостійні завдання.

Ключові слова: кредитно-трансферна система навчання, якість освіти, управління якістю підготовки фахівців, кредитно-модульна система організації навчального процесу.

Вступ. Сьогодні вища освіта є одним з визначальних чинників відтворення інтелектуальних і продуктивних сил суспільства, розвитку духовної культури нації. Тому особливо актуальною останнім часом стала проблема якості освіти в Україні, яка розглядається, здебільшого, як якість освітнього середовища; реалізація та результати освітнього процесу. Але з долученням України до Міжнародних освітніх програм якість освіти розглядатиметься як комплексний показник матеріально-технічної і ресурсної забезпеченості навчання, престижності й економічної ефективності освіти, тощо.

Про **якість підготовки фахівців** сьогодні ведеться мова на всіх рівнях освітянського простору. Це, звичайно, дуже важливий показник у забезпеченні формування громадянського суспільства та гармонійного, чи правильніше, збалансованого його розвитку.

Європейська кредитно-трансферна система (ЄКТС) – це система накопичення та трансферу кредитів, яка ґрунтується на прозорості результатів навчання і навчального процесу студента. Її основною метою є сприяння плануванню, наданню, оцінюванню, визнанню та підтвердженню кваліфікацій та змістових модулів, а також сприяння мобільності студентів. ЄКТС широко використовується у формальній вищій освіті та може також застосовуватися для інших видів діяльнос-

ті у навчанні впродовж життя.

Метою реалізації **Європейської кредитно-трансферної системи** є підвищення якості вищої освіти фахівців і забезпечення на цій основі конкурентоспроможності випускників.

Суть європейської кредитно-трансферної системи трансферу та накопичення кредитів у забезпеченні прозорості та взаємозв'язків поміж різними освітніми системами, що означає:

- можливість застосування для всіх секторів та рівнів вищої освіти;

- охоплення всіх форм навчання;
- доступ на ринок праці з різних рівнів;
- узгодження із іншими, неєвропейськими освітніми системами;
- сприяння мобільності студентів, громадян та їх кваліфікацій;
- сприяння використанню навчальних технологій, орієнтованих на студента;

- визнання та зарахування попередньої освіти та попереднього практичного досвіду;

- можливість інтегрування нових програм та методів навчання;
- забезпечення чіткого визначення рівнів та типів кредитів;
- збереження національної та інституційної академічної автономії.

Впровадження кредитно-трансферної системи організації навчального процесу здійснюється за допомогою адаптованих форм навчання (активна індивідуальна та групова робота студентів, індивідуальні навчально-дослідні роботи, довгострокові самостійні завдання, модульний контроль тощо). Розробляються і впроваджуються педагогічні інноваційні технології, пов'язанні з інформаційним, особистісно-орієнтованим, розвивальним навчанням та використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Навчальні програми і робочі навчальні програми переважної більшості дисциплін складені згідно з ГСВО "Освітньо-професійні програми підготовки" бакалаврів, спеціалістів та магістрів відповідних галузевих знань та напрямів".

Якість знань студента є головним критерієм оцінки його фахової підготовки та майбутнього кар'єрного зростання. Це комплексний функціональний показник, який враховується при будь-якій освіті, тому вичленити щось нове у контролі якості знань студента у відповідності до КМСОНП, а потім до ЄКТС не просто, але ми спробували це зробити після 5-річного педагогічного експерименту цієї системи.

Основна відповідальність за забезпечення якості освіти лежить на навчальному закладі, адже він контролює відповідність якості навчальних програм та кваліфікацій своїм власним стандартам та вимогам

інших законодавчо уповноважених органів, тобто Міністерству освіти і науки України.

З напрямку підготовки 6.040106 "Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування" згідно ГСВО другого покоління для нормативних навчальних дисциплін освітньо-професійної програми підготовки бакалавра членами комісії з екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування Науково-методичної ради Міносвіти України розроблені Програми нормативних навчальних дисциплін та виданій у 2013 р. "Збірник програм...".

Визначальними критеріями освіти в рамках Болонського процесу є:

- якість підготовки фахівців;
- зміцнення довіри між суб'єктами освіти;
- відповідність європейському ринку праці;
- мобільність;
- сумісність кваліфікації на вузівському та післявузівському етапах підготовки;
- посилення конкурентоспроможності Європейської системи освіти;
- відповідність ступенів і циклів підготовки;
- посилення науково-дослідницької компоненти освіти.

На нашу думку, якісна підготовка базується на запровадженні інноваційних технологій навчання і здійснюється відповідно до вимог Болонського процесу, а також враховуються:

- професійність викладача та його педагогічна майстерність;
- інформованість студента щодо запровадження змін і нових вимог у системі освіти;
- забезпечення студента інформаційно-організаційним та навчально-методичним пакетами дисциплін;
- використання єдиних вимог до рейтингової оцінки та до критеріїв оцінювання знань студента;
- удосконалення робочого місця студента з метою виконання завдань СРС, АІР та наукового експерименту;
- постійна поінформованість студентів груп про стан їх рейтингу (а не в кінці семестру);
- об'єктивність оцінювання знань;
- стимулювання конкуренції;
- прояв індивідуальних здібностей.

Фахівці у сфері якості освіти до критеріїв якості навчального процесу відносять:

- наявність затверджених у встановленому порядку навчальних планів, графіків навчального процесу, робочих програм з дисциплін;
- відповідність змісту навчальних планів і робочих програм вимогам стандартам ВНЗ;
- комплектність і достатність методичного забезпечення до дисциплін (методичні вказівки, конспекти лекцій, настанови щодо виконання лабораторних робіт тощо);
- достатність, регулярність, регулярність і рівень організації точного контролю (контроль якості знань студентів) тощо.

У навчальному закладі значна роль у якісній підготовці фахівців відводиться випусковій кафедрі, яка зобов'язана підготувати програми вибіркового навчальних дисциплін та виконувати інші нормативні документи Міністерства освіти і науки України.

Важливого значення кафедра надає організації аудиторної індивідуальної та самостійної роботи студентів, результативність виконання якої й забезпечує якість підготовки фахівців.

Самостійна робота з професійно-орієнтованих дисциплін виступає засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Зміст самостійної роботи з кожної навчальної дисципліни визначається робочою навчальною програмою та методичними рекомендаціями викладача. Самостійна робота студентів забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення тієї чи іншої дисципліни, чи окремої теми: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, навчально-лабораторним обладнанням, інтерактивними навчально-методичними комплексами дисциплін, електронно-обчислювальною технікою тощо. Для самостійного опрацювання студентам також рекомендується відповідна наукова література та періодичні видання.

Перевірка рівня засвоєння шкільної програми студентами I курсу повинна проводитися через вхідний тестовий контроль з математики, фізики, хімії, біології. Провівши такий контроль, ми встановили надзвичайно низький рівень остаточного засвоєння шкільного курсу, а це спричинило на першому курсі низьку якісну успішність. Для усунення цієї проблеми доцільно проводити додаткові заняття через систему індивідуальної роботи.

На другому курсі студенти переходять від засвоєння теоретичних основ природничого наукового циклу до вивчення професійно-орієнтованих та практичних дисциплін, при цьому якість підготовки поступово зростає. Вона проявляється на 3-му, 4-му і особливо на 5 курсах, незалежно від ОКР: спеціаліст чи магістр.

Контроль рівня засвоєних теоретичних знань та сформованих практичних вмінь та навичок має системний характер і відповідає вимогам кредитно-трансферної системи. На кафедрі важливим механізмом регулювання якістю знань студентів є зміст навчання. Форма і методи залишаються як формуючі складові змісту.

Викладачами кафедри засвоєння програмного матеріалу кожної дисципліни перевіряється поетапним контролем, який включає кілька видів (або етапів), кожен з яких має своє призначення, проводиться на різних рівнях: викладацькому, кафедральному, ректорському, міністерському.

Управління якістю підготовки фахівців забезпечується стартовим, методичним та практичним рівнями впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (рисунок).

Рисунок. Управління якістю підготовки фахівців

Висновки. Навчальний процес кожної дисципліни навчального плану повинен мати пакет навчально-інформаційного забезпечення, який включає: типову та робочу програми; конспект лекцій або посібник чи підручник; методичні вказівки до виконання лабораторних, практичних, індивідуальних та самостійних робіт; тестовий вхідний контроль знань студентів; тестовий поточний контроль; тестовий підсумковий контроль та тестовий контроль знань для проведення держав-

вної атестації згідно з вимогами третьої складової ГСВО "Засоби діагностики якості вищої освіти", а також індивідуальний план роботи студента.

Інтенсифікація роботи викладачів кафедри щодо забезпечення якості підготовки фахівців полягає у використанні таких **інноваційних технологій**:

- розв'язання проблемних ситуацій, моделювання екологічних ситуацій та прогнозування їх наслідків;
- застосування рольових ігор „Акваріум”, „Річка”, „Мала річка”, „Екологія й бізнес”;
- проведення круглих столів;
- участь студентів у наукових конференціях з проблем екологічної освіти та освіти для сталого розвитку, всеукраїнських олімпіадах та конкурсах наукових робіт;
- проведення Всеукраїнського конкурсу „Колосок” для учнів шкільного віку;
- участь у проведенні акцій „Збережемо планету”, „Приберемо планету”, „До чистих джерел”, „Дай друге життя відходам”.

Це дозволяє студентам застосувати теоретичні знання у практичній діяльності та приймати правильні рішення щодо гармонійного розвитку суспільства.

Разом з тим, залишається проблемним вивчення досвіду європейських країн та обмін студентами через відсутність фінансової підтримки. Маємо надію на позитивне вирішення цієї проблеми.

1. Вища освіта України і Болонський процес: навчальний посібник / за ред. В. Кременя; авторський колектив: М. Степко, Я. Болубаш, В. Шинкарук, В. Грубінко, І. Бабин. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. **2.** Биков В. Ю. Сучасні підходи та принципи побудови порталів / Биков В. Ю., Задорожна Н. Т., Омельченко Т. Г. // Засоби і технології єдиного інформаційного освітнього простору : зб. наук. праць / за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука ; Інститут засобів навчання АПН України. – К. : Атака, 2004. – С. 17-44. **3.** Карпенко О. М. Европейская система перевода кредитов как гарант академического признания обучения, полученного за рубежом / Карпенко О. М., Котомина Л. П., Шостак Н. В. // Инновации в образовании. – 2002. – № 1. – С. 68-79.

Рецензент: д.с.-г.н., професор Клименко М. О. (НУВГП)

**Lyko D. V., Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Lyko S. M.,
Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor,
Derkach O. A., Lecturer (Rivne State Humanitarian University, Rivne)**

PROBLEMS OF ENSURING THE QUALITY OF ENVIRONMENTALISTS TRAINING IN A CREDIT-TRANSFER SYSTEM OF EDUCATION

Quality of environmental experts is provided in accordance with international educational programs which Ukraine joined. Improve the quality and competitiveness of higher education graduates precedes introduction of credit-transfer system. It is carried off using adapted forms of education - namely, active and group work to individual students, individual study and research mission, long-term independent tasks.

Keywords: credit transfer system of education, quality of education, quality management training, credit-modular system of educational process.

Лыко Д. В., д.с.-х.н., профессор, Лыко С. М., к.с.-х.н., доцент, Деркач О. А., преподаватель (Ровенский государственный гуманитарный университет, г. Ровно)

ПРОБЛЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ-ЭКОЛОГОВ В УСЛОВИЯХ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЙ СИСТЕМЫ ОБУЧЕНИЯ

Качество подготовки специалистов-экологов обеспечивается в соответствии с международными образовательными программами, к которым присоединилась Украина. Повышению качества высшего образования и конкурентоспособности выпускников предшествует внедрение кредитно-трансферной системы. Она осуществляется с помощью адаптированных форм образования, а именно – активная индивидуальная и групповая работа студентов, индивидуальное учебно-исследовательское задание, долгострочные самостоятельные задания.

Ключевые слова: кредитно-трансферная система образования, качество образования, управление качеством подготовки специалистов, кредитно-модульная система организации учебного процесса.
